

Pilar Estelrich, traductora

ENRIC GALLÉN
Universitat Pompeu Fabra

Per mi, tant traduir jo com ensenyar a traduir ha estat o és un treball de Sísif, però ple d'optimisme: malgrat les reculades i les imperfeccions, sempre hi ha algun progrés, gran o petit. (2016)

Amb Pilar Estelrich vaig compartir la nostra formació acadèmica en el marc de l'innovador Pla Maluquer de la Facultat de Filosofia i Lletres, iniciat el 1969, en paral·lel a la nostra incorporació a la Universitat de Barcelona, on cinc anys més tard ella es va llicenciar en Filologia anglesa i Alemanya i jo en Filologia catalana. Gairebé vint anys més tard, tots dos vam tornar a coincidir en fer el concurs d'accés a uns nous estudis a la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Pompeu Fabra. El nostre camí també el van seguir Teresa Cabré, Paco Lafarga i Lluís M. Todó, amb diferents objectius professionals, però amb un denominador comú: l'acomodació a uns nous paràmetres universitaris de caràcter docent i investigador amb el canvi consegüent del programa d'estudis. Finalitzada avui la nostra etapa universitària, resta el que cadascú de nosaltres bonament va aconseguir dur a terme en el corresponent i específic àmbit acadèmic. Per a Pilar Estelrich, sense deixar de banda la docència de la llengua i la literatura alemanyes, en la nova situació acadèmica en una nova universitat es va «adonar molt més de la importància de la llengua i la cultura d'arribada», la qual cosa la «va empènyer a evitar una actitud típica del filòleg que tradueix, i que de tant respectuosa amb cada mot i cada terme del text de partida arriba a tractar el text com la suma d'aquestes equivalències concretes. Amb els anys he anat esdevenint cada cop més conscient de la necessitat d'estar al servei dels dos pols: l'autor del text original i el lector del text d'arribada».¹ Una activitat com a traductora que la lligava familiarment a Francesc Payarols, el seu besoncle.²

Pilar Estelrich, que va compartir despatx i suport amb Feliu Formosa a la universitat, va desplegar el seu treball com a traductora de l'alemany majoritàriament cap al català en les editorials més significatives del país. Quan es revisa l'obra traduïda i publicada per ella, qualsevol lector s'adona del relleu i l'exigència de la seva feina com a traductora amb un sentit acurat, aprofundit i viu de la llengua. Alguns dels grans autors alemanys contemporanis formen part de la seva trajectòria traductora, com ara Walter Benjamin amb *Sonetos* (1993), *Assaigs de literatura contemporània* (2001) i *Kafka* (2022); Franz Kafka amb *Els fills* (1999); i també Claudio Magris i *El anillo de Clarisse* (1993), que va traduir de l'italià. Uns altres noms i unes altres obres honoren la seva trajectòria com a traductora: *Els contes*

1 Pilar Estelrich i Arce, «Anys d'aplegar una collita endarrerida», dins Ivan Garcia Sala & Diana Sanz Roig (eds.), *Traducció, món editorial i literatura catalana*. Lleida: Punctum, 2017, p. 296.

2 Pilar Estelrich i Arce, «Francesc Payarols, traductor», *Quaderns. Revista de traducció*, 1, 1998, p. 135-151.

més bells (2003), de Herman Hesse; *Vida de Galilei* (2002) i *Turandot* (2005), de Bertolt Brecht; *Malina* (2002), d'Ingeborg Bachmann; *Ha tornat* (2013), de Timur Vermes, o *Les amants* (2004), d'Elfriede Jelinek, en col·laboració amb Lúdia Álvarez, una deixeble seva.

Un punt i a part mereixen les seves traduccions com a resultat de les trobades amb els autors, com *La dona del migdia* (2007), de Julia Franck, o les cinc sessions amb Günter Grass entre 1999 i 2013 amb *El meu segle* (1999), *Tot pelant la ceba* (2007), *La caixa dels desitjos* (2009), *Les paraules dels Grimm*, i els poemes que s'han traduït a poques llengües, una petita selecció dels quals Estelrich va donar a conèixer en aquest *Anuari*.³ Finalment, un nom essencial en la seva trajectòria, que va ser la base de la seva tesi doctoral *La visió d'Àustria a Joseph Roth: entre l'actitud crítica i la ficció* (1990) i d'altres estudis que li va dedicar, és Joseph Roth, un autor de qui el 2016 es planyia de no haver-lo traduït encara. En els últims anys, però, va poder satisfer aquest desig amb *L'Anticrist* (2020), *Històries d'exiliats* (2020) amb la malaguanyada Montserrat Franquesa, *La llegenda del sant bevedor* (2021) i *Jueus errants* (2024). Generosa com era va publicar dos articles més en aquest *Anuari*.⁴

Si es té en compte que també va traduir autors relacionats amb la literatura infantil com ara Cornelia Funke, Wolfgang Ecke i Michael Ende, només hi ha un treball que Pilar Estelrich no va arribar a realitzar: si no estic errat, el vell projecte d'una tesi doctoral sobre Antoni M. Alcover i la influència de la literatura alemanya sobre la seva obra. Al capdavant, els seus orígens i el lloc que ocupen en la seva formació literària les *Rondalles mallorquines*.

Quan més dedicada estava a la seva activitat traductora, els problemes de salut li van jugar una definitiva mala passada. La Desconeguda, que no té pietat per ningú, se la va endur al Port el 24 de març de 2024 amb el més sentit dels reconeixements personals i professionals dels seus amics i col·legues.

3 Pilar Estelrich i Arce, «Una petita incursió en la lírica de Günter Grass», *Anuari Trilcat*, 4, 2014, p. 81-101.

4 Pilar Estelrich i Arce, «En record de Günter Grass. Presentació de la darrera obra elaborada totalment per ell: *Vonne Endlichkait* (Göttingen: Steidl Verlag, 2015, 176 p.), *Anuari Trilcat*, 6, 2026, p. 115-127; Pilar Estelrich i Arce, «Un *Werther* revisitat al cap dels anys: de 1919 a 2002», *Anuari Trilcat*, 7, 2017, p. 122-126.